

eller til Nord for Studeløbet, udfør Charlottenlund. Skyd Forsvarslinien ud, saa langt som det er nødvendigt, men kom ikke og forlang, at Byen skal lade være at udvilde sig, at Kjøbenhavn, Landets største og eneste Handels- og Fabriksby, skal være indeflemt i et Jernbaand, der standser dens Væxt. Antwerpen er et Exempel paa, at en stor Handelsby meget vel tillige kan være Fæstning; men Fæstningsværkerne ligge saaledes, at de ikke hæmme Byens naturlige Liv og Væxt. Kunne vi ikke gjøre det Samme, vilde sandelig Kjøbenhavns Befæstning blive meget dyreføbt. — Noget helt Andet er, at jeg ingenlunde ynder denne Plan, at jeg betragter den, saaledes som den er bragt i Forslag af Havneraadet, ikke blot som uheldig, men som ligefrem bagvendt. Planen gaar ud paa, at man vil opfylde hele den vestlige Side af Inderrheden og der anlægge Vassiner, men ved at mærke saaledes, at man vil begynde Nord fra, oppe ved Kalkbrænderiet, og saa gradvis arbejde sig Syd efter, ind efter mod Havn. Man vil begynde 3,000 Alen i ret Linie Nord for Toldeboden ude i et Terrain, som ligger næsten aldeles isoleret, uden Forbindelse med den øvrige By; der vil man skabe et fjernt, aldeles for sig liggende Anlæg, der først efter Aringers Forsløb vil blive arbejdet sammen med den øvrige Havn. Dette er efter min Mening en fuldstændig bagvendt Fremgangsmaade; men Grunden hertil er, — her have vi atter et af disse „militære“ Spørgsmaal, — at Citadellet ligger, hvor det ligger. Hvis man vil udvide Kjøbenhavns Havn mod Nord — og jeg tror, der bør gives den en hensigtsmæssig Udvidelse mod Nord, navnlig af Hensyn til den transatlantiske Trafik — saa er det eneste Naturlige og Rimelige at begynde i Fortsættelse af den bestaaende Havn og saa gradvis gaa Nord efter, saa langt det behøves. Men dette Spørgsmaal kan ikke løses, saalænge der ikke er Enighed om, hvorvidt Citadellet skal nedlægges eller ikke. Det vilde imidlertid være heldigt, om man erindrede, at der er nogen Forskjel paa det, man kalder „militære“ Spørgsmaal, og Spørgsmaalet om, hvad Landets Forsvar kræver. Hvorvidt et Skibderhus skal være malet rødt eller blaåt, er et militært Spørgsmaal; hvorvidt Rekrutterne skulle garnisonere i Kastellet eller i Kaserner, man kan opføre paa Fælled eller andetsteds, er ogsaa et militært Spørgsmaal; men som Fæstning, for Kjøbenhavns Forsvar, har Kastellet ikke Spor af større Betydning end Rundetaarn. Derimod har ganske vist Kastellet navnlig i een Henseende en væsentlig, militær Betydning, idet der, gaaende ud fra dets Grund,

findes det militære Svømmestur, den Anstalt, hvor man om Sommeren vasker Rekrutterne rene. Jeg er i høi Grad Tilhænger baade af koldt Vand og af Sæbe, og jeg beundrer, at ogsaa Rekrutterne blive vaskede. Men dog tror jeg, at man med en noget driftig Fantasi kunde tænke sig Muligheden af, at dette Svømmestur lod sig flytte hen et Sted, hvor det ikke laa i Veien for Havn, for Jernbane og for hele Kjøbenhavns Udvikling. — For mit Vedkommende vil jeg altsaa indtrængende tilraade, at man ikke for den østlige Del af Byen foretager noget som helst Baneanlæg, undtagen det ster efter en samlet Plan for hele dette Terrains Benyttelse. Jeg behøver ikke at fremhæve, at naar man besluttede sig til at nedlægge Citadellet og i Forening dermed flytte Husarkasernen og eventuelt Ryboder, vilde man vinde et overordentlig værdifuldt Terrain; man vilde ikke blot faae Midler til andeksteds langt bedre at indrette de Etablissementer, man opgiver, men ogsaa faae Penge tilovers til Gjennemførelsen af virkelig nyttige Forsvarsforanstaltninger.

Jeg kommer nu til det tredie og sidste Spørgsmaal: Alt, hvad der vedrører den nuværende Banegaard. Det, man i saa Henseende foreslaar, er følgende Foranstaltninger: For det Første, at den nuværende Banegaard udvides mod Øst ved at tage nogle Arealer, der tilhøre Kommunen, og som nærmest ere beregnede paa en Udvidelse af Persontrafikken; for det Andet, at flytte Maskinværkstederne bort — man har navnlig tænkt sig, at de skulle flyttes enten til Frederiksberg eller til Nørrebro —, hvorved et betydeligt Areal af Banegaarden vil blive disponibelt; for det Tredie Anlægget af en Station ved Nørrebro, nær ved det Sted, hvor Nordbanen overfjærer Nørrebrogade, hvorved endel af Trafikken drages bort fra den nuværende Banegaard, og saaledes Jærdsleu paa denne bliver lettet; og endelig for det Fjerde Anlægget af en lille Stump Forbindelsesbane mellem Nordbanen og Vestbanen tæt forbi Sygehjemmet, hvorved atter endel af Godstrafikken vil blive dragen bort fra Hovedbanegaarden. Af disse fire Foranstaltninger billiger jeg fuldt ud de tre sidste, og jeg vilde i høi Grad ønske, at de kunde gennemføres snarest muligt. Bekostningerne derved ville, saavidt man kan se, blive omtrent tre Millioner, idet nemlig Anlægget af Stationen paa Nørrebro vil koste 300,000 Kr., Dpførelsen af nye Maskinværksteder 2,680,000 Kr., og Anlægget af den lille Stump Forbindelsesbane 115,000 Kr. Hertil vil endvidere komme Expropriationsudgifter; men de vilde blive forholdsvis meget smaa, dels fordi de Arealer,